

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING O'QISH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH METODIKASIGA DOIR QARASHLAR

*Abdullaeva Gulmira Abdullaevna,
Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti Boshlang'ich ta'lim kafedrasida
assistent o'qituvchisi*

<https://doi.org/10.53885/edinres.2024.04.1.003>

Annotatsiya. O'qish ko'nikmalarini shakllantirish boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun birlamchi vazifalaridan biri hisoblanadi. Ifodali o'qish, izohli o'qish orqali o'quvchilarning nutq kompetensiyalari shakllanadi hamda matn bilan ishlash ko'nikmalari rivojlanadi. Mazkur maqolada yuqorida aytib o'tilgan masalalar qatori to'g'ri tushunish, axborotni idrok etish, munosabat bildirish metodologiyasini ishlab chiqish masalalari o'qish darslari misolida ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Ifodali o'qish, izohli o'qish, dars, metod, badiiy asar, texnologiya.

СООБРАЖЕНИЯ О МЕТОДИКЕ ФОРМИРОВАНИЯ УЧЕБНЫХ НАВЫКОВ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

*Абдуллаева Гульмира Абдуллаевна,
Нукусский государственный педагогический институт имени Ажинияза,
Помощник преподавателя кафедры начального образования*

Аннотация. Формирование навыков чтения является одной из первоочередных задач учащихся начальной школы. Через выразительное и интерпретационное чтение формируются речевые компетенции учащихся и развиваются навыки работы с текстом. В данной статье среди упомянутых выше вопросов на примере уроков чтения рассматриваются вопросы правильного понимания, восприятия информации, выработки методики реагирования.

Ключевые слова: описательное чтение, описательное чтение, урок, метод, художественное произведение, технология.

CONSIDERATIONS ON THE METHODOLOGY OF FORMING STUDY SKILLS OF PRIMARY CLASS STUDENTS

*Abdullaeva Gulmira Abdullaevna,
Nukus State Pedagogical Institute named after Ajiniyaz Assistant teacher of the primary education department*

Abstract. Formation of reading skills is one of the primary tasks for elementary school students. Through expressive reading and interpretive reading, students' speech competences are formed and the skills of working with text are developed. In this article, among the issues mentioned above, the issues of correct understanding, perception of information, and the development of the methodology of response are considered on the example of reading lessons.

Key words: descriptive reading, descriptive reading, lesson, method, artwork, technology.

KIRISH. Jahonda ilm-fan, texnika, iqtisod sohalari taraqqiyotining jadallashuvi, axborot tizimining globallashuvi, tezkor axborot olish, yaratish va uzatish zaruriyati bois bugungi kun o'quvchisida lingvistik kompetensiyalarni shakllantirish, rivojlantirish va takomillashtirish til ta'limining bosh ustuvor vazifasiga aylandi. Shu nuqtai nazardan ona tili ta'limida o'quvchilarning lingvistik, xususan, til va nutq birliklari hamda hodisalarini anglash, tushunish, tahlil qilish va faoliyatda to'g'ri, maqsadli, aniq qo'llashga doir pragmatik kompetensiyalarini rivojlantirishga jiddiy e'tibor qaratilmoqda.

Dunyo til ta'limi nazariyasida pragmatik kompetensiya axborotlar bilan ishlash, ilm-fan, texnika yangiliklaridan xabardor bo'lish, foydalanish, milliy va umummadaniy, imloviy, ishoraviy, uslubiy savodxonlik, nutqiy faollik va yetuklik kabi ta'limiy hamda lingvistik kompetensiyalar negizida ularning majmui sifatida yuzaga kelishi e'tirof etilgan. Bu o'quvchilarda tinglash, o'qish, so'zlash, yozish, tushunish, anglash, qo'llash, baholash kabi lingvistik va nutqiy pragmatik badiiy matnlarning fonetik, leksik, morfologik, sintaktik, uslubiy va semantik tahlili asosida shakllantirish va rivojlantirishga yo'naltirilgan ta'limiy texnologiyalarning ilmiy-metodik takomiliga asos bo'ladi.

Adabiyotlar sharhi. Jahon bilan bo'ylashayotgan O'zbekiston Respublikasining ta'lim siyosatining mazmun- mohiyati ham "Yoshlarimizning mustaqil fikrlaydigan, yuksak intellektual va ma'naviy salohiyatga ega bo'lib, dunyo miqyosida o'z tengdoshlariga hech qaysi sohada bo'sh kelmaydigan insonlar bo'lib kamol topish" [1] lariga qaratilgan, jumladan, ona tili va adabiyoti fani o'qituvchilari oldiga ona tilini sevadigan, qadrlaydigan, uning boyligi, go'zalligi va betakrorligini his etadigan, lingvistik va nutqiy bilim, malaka va ko'nikmalari hamda layoqatlari yetuk o'quvchilarni tarbiyalashdek muhim vazifa qo'yilgan. Bu badiiy matnlar tahlili asosida o'quvchilarda hayotiy ehtiyojga aylangan pragmatik kompetensiyalarni rivojlantirish va takomillashtirish masalalari tadqiqi dolzarb ekanligini ko'rsatadi. Ma'limki, XX asrning 2-yarmida boshlang'ich sinf metodikasida badiiy asarga estetik jihatdan yondashib san'at asari sifatida o'rganish g'oyasi ilgari surilgan bo'lsa, psixologik izlanishlar kichik yoshdagi o'quvchilarning potentsial qobiliyati adabiyot dunyosini tanishtirishga boshqacha yondashish kerakligini taqozo etmoqda. Jumladan, N.N.Svetlovskaya o'quvchining mustaqil o'qish nazariyasini ishlab chiqqan bo'lsa, Ye.A.Adamov, M.S.Vasileva, V.G.Goretskiy, M.I.Omorokov, T.G.Ramzaeva va boshqalar badiiy asarning shakl va mazmunini tahlil qilish, L.A.Gorbushina, O. V.Kubasova, L.N.Mali, L.V.Nefedova va boshqalar ishlab chiqqan metodikada o'quvchilarning ijodiy ishlariga, ayrimlar esa o'qish texnikasini rivojlantirish zarurligini qayd etdilar. Shunday qilib, boshlang'ich ta'lim metodikasi metodik fan sifatida shakllanish bosqichlarini bosib otdi. Ushbu masalada yurtimiz olimlaridan Safarova R., Musaev U., Musaev P., Yusupova F., Nurjanova R., Yo'ldoshev M., Usmonov S. kabilar ilmiy ishlar olib borishgan.

Tadqiqot metodologiyasi va empirik tahlil. Har bir davlatning ta'lim sohasida bolalarda nutq o'stirish tizimining asosiy tarkibiy elementi sifatida e'tirof etilgan. O'zbekistonda ham uzluksiz ta'limning dastlabki bosqichlari – maktabgacha va boshlang'ich ta'lim davrida bolalarda nutqni o'stirish pedagogik jarayonning muhim yo'nalishi etib belgilangan. Global axborotlashuv va innovatsion ta'lim muhitining shakllanishi, inson kapitalini rivojlantirishga bo'lgan ijtimoiy ehtiyojning ortishi yosh avlodni har tomonlama kamol toptirish, intellektual jihatdan rivojlantirish, bunda nutq imkoniyatlaridan foydalanishni taqozo etmoqda.

"Integratsiya" so'zi lotincha *integratio* — tiklash, to'ldirish, "integer" — butun so'zidan kelib chiqqan. Bu borada ikki tushunchaga egamiz:

Tizim, organizmning alohida tabaqalashtirilgan qism va vazifalarning bog'liqlik holatini bildiruvchi tushuncha va shu holatga olib boruvchi jarayon.

Tabaqalashtirish jarayonlari bilan birga amalga oshirilayotgan fanlarni yaqinlashtirish jarayoni. Integrativ yondashish turli darajadagi tizimli aloqalarning ob'ektiv yaxlitligini aks ettiradi. Integratsiya ilgari bo'lingan qismlarni bir butunga birlashtirish bilan bog'liq. Integratsiyalash mobaynida bir-biriga bog'liqlik hajmi oshadi va tartibga tushadi, shu tizim qismlarning ishlashi va o'rganish ob'ekting yaxlitligi tartibga solinadi. Bu umumiy qoidalarni qanday qilib maktab ta'limida qo'llash mumkin?

Ta'limdagi integratsiya o'quv fanlari mazmunini konstruksiyalashga tizimli yondashish orqali ko'rib chiqiladi. Integratsiyaning turli darajalari ajratiladi: boshlang'ich, bilimlarni birlashtirish; oraliq - fanlar bo'limlarini bo'lish integratsiyasi.

Shaxs nutqini o'stirishda maktabgacha va boshlang'ich ta'lim bosqichlari boshlang'ich

davr bo‘lishi inobatga olinsa, ularning takomillashtirilishi, “boshlang‘ich ta‘lim mazmunini to‘liq integrallashtirish, mazkur mazmunda ta‘lim-tarbiya elementlari uyg‘unligini ta‘minlash” [3]ning naqadar dolzarb ahamiyatga egaligini ko‘rsatadi.

“Nutq”, “nutq o‘stirish”, “matn ustida ishlash”, “matn ustida ishlash orqali nutq o‘stirish”, “boshlang‘ich sinf o‘qish darslarida matn ustida ishlash orqali nutq o‘stirish” kabilar tadqiqot muammosining muhim tayanch tushunchalaridir. Ularning mohiyatini yetarlicha anglash tadqiqotni olib borishda muammoning to‘g‘ri, oqilona yechimini topishga imkon beradi.

Nutqda quyidagi xususiyatlar namoyon bo‘ladi:

fikrni bayon etish ehtiyojini amalga oshirishga qaratiladi, tugallangan mavzuni ifodalaydi, logik va grammatik qoidalar asosida tuziladi, mustaqil, tugallangan, o‘zaro bog‘langan ma‘noli qismlarga bo‘linadi (u bog‘lanishli nutq deb ataladi) [7];

og‘zaki va yozma shaklda ifodalanadi;

og‘zaki va yozma nutqni rivojlantirish yagona jarayonda kechadi;

shunga qaramay, og‘zaki va yozma nutq orasida jiddiy tafovutlar mavjud (ular haqida ishning keyingi bobida batafsil so‘z yuritiladi);

nutq muloqot chog‘ida ishtirok etuvchilarning soniga ko‘ra dialogik va monologik kabi turlarga bo‘linadi;

dialog og‘zaki nutqning keng tarqalgan turlaridan, nutqiy muloqotning tabiiy shakllaridan biri bo‘lib, ikki yoki bir necha shaxs o‘rtasida kechadi;

og‘zaki nutq, tabiatiga ko‘ra, ko‘proq suhbat shaklida yuzaga keladi;

nutqning juda muhim shakllaridan biri sanaladigan monolog dialogga nisbatan mazmuni ifodalash uchun til vositalarini tanlash, nutqning qurilishiga ko‘ra bir qadar an‘naviylikka ega.

“O‘qish kitobi” darsliklarida berilgan matnlar boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida nutq ko‘nikmalarini shakllantirishda vosita hisoblanadi. Boshlang‘ich sinflarda o‘qish darslarining asosiy maqsadi o‘quvchilarni matn mazmunini to‘g‘ri tushunish, ongli va ifodali o‘qiy olish, matnda berilgan axborotni idrok qilish, matnda ifodalangan voqelikka nisbatan munosabat bildirishga tayyorlashdir. Shunga ko‘ra, boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi metodik tayyorgarlikni darsning maqsadi, o‘rganilayotgan materialning mazmuni, o‘quvchilarning mavjud bilim, ko‘nikma, malakalari darajasiga ko‘ra amalga oshiradi. O‘quvchilarni asar matnini o‘qishga tayyorlashda, birinchi navbatda, ularni matn mavzusi, tili, g‘oyaviy mazmuni va badiiy-estetik qiymati bilan tanishtirish, matn mazmunidan tegishli xulosa chiqarishga e‘tibor qaratiladi. O‘qish faoliyati ham nutqning alohida ko‘rinishi hisoblanadi.

O‘quvchining o‘z fikrini qanchalik mazmunli, aniq va to‘g‘ri ifodalay olishi uning o‘quv-bilish faolligi darajasini, ko‘nikma va malakalarini aniqlashga imkon beradi. O‘qish darslarida matnni idrok qilish va mazmun-mohiyatini o‘zlashtirish yuzasidan qo‘yilgan savol va topshiriqlar o‘quvchilarni o‘ylashga majbur qilishi, javob berishda muallif qo‘llagan iboralardan, badiiy tasvir vositalaridan foydalanishga qaratilishi, nutqda ko‘proq o‘zi uchun yangi so‘z va iboralarni ishlatishga undashi lozim.

Matnni o‘qish ko‘nikmasiga egalik, o‘z navbatida, o‘quvchi nutqini boyituvchi muhim omillardan biri sanaladi.

O‘qitishning mustaqil qismi bo‘lgan har qanday dars ta‘limiy, rivojlantiruvchi va tarbiyaviy maqsadni amalga oshirishga xizmat qiladi. Har qanday darsning umumiy maqsadi “o‘quvchilarga bilim berish va ular olgan bilimni amalda qo‘llay oladigan darajaga yetkazishga erishish, har bir o‘quvchida komil shaxsga xos fazilatlarini shakllantirishdir [8].

Boshlang‘ich ta‘limga oid “Umumiy o‘rta ta‘limning davlat ta‘lim standartlari”da “O‘qish” darslari oldiga qo‘yiladigan didaktik talablar o‘quvchilar e‘tibori nimani o‘rganish va nimani esda saqlab qolish kerak ekanligiga qaratilishidan boshlanadi.

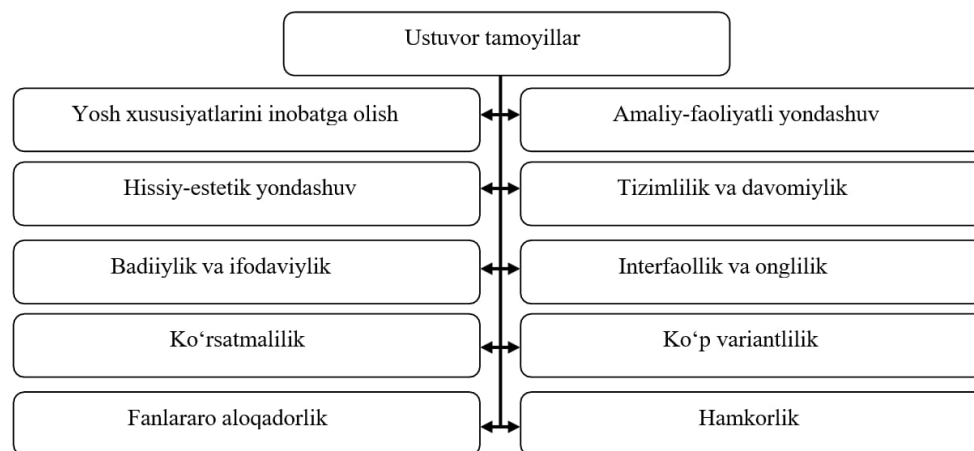
Matn ustida ishlash orqali o‘quvchilarni ijodiy, mustaqil va mantiqiy mushohada yuritishga,

matnni tahlil qilish va unga o'z munosabatini bildira olishga o'rgatish o'qituvchidan katta mahorat talab etadi.

7-9 yoshdagi bolalarda "yozma nutq ham shakllana boshlaydi... Yozma nutqni egallashi asosida ular turli matnlar haqida ma'lumotlar yuzaga keladi. Bu davrda yozma nutq endigina shakllana boshlaganligi bois, bolalarda hali o'zi yozgan fikrlarni, so'z va harflarni nazorat etish ko'nikmasi yetarlicha rivojlanmagan bo'ladi. Shu bilan bir qatorda, unga ijod qilish imkoniyati beriladi. Mustaqil ijodiy ishlar boshlang'ich sinf o'quvchilarida berilgan mavzuni anglash, uning mazmunini aniqlash, fikrini bayon etish uchun ma'lumot to'plash, muhim jihatlarini ajratib olish, uni ma'lum ketma-ketlikda amalga oshirish, reja tuzish ko'nikmasini hosil qiladi. Jummalarni to'g'ri tuzish, aynan shu mazmunga mos so'zlarni topish va ularni to'g'ri yozish, tinish belgilarini to'g'ri qo'yish, o'z holatlarini topa olish va to'g'rilash aqliy rivojlanishning ko'rsatkichlaridan hisoblanadi" [8].

Ma'lumki, nutqda insonning fikrlari bilan birgalikda his-tuyg'ulari ham ifodalanadi. Boshlang'ich sinflarning "O'qish kitobi" darsliklarida keltirilgan badiiy matn namunalarini o'rganish orqali o'quvchilar ushbu jihatni ham o'zlashtiradilar. Badiiy matn badiiy asar mazmunini ifodalagan, funksional jihatdan tugallangan, tilning tasviriy imkoniyatlari asosida shakllangan, o'zida turli uslub ko'rinishlarini muallifning badiiy niyatiga ko'ra erkin jamlay oladigan, tinglovchi yoki o'quvchiga estetik zavq berish, ta'sir etish xususiyatiga ega bo'lgan g'oyat murakkab butunlik hisoblanadi [9]. Shunday ekan, badiiy matn ustida ishlashda nutq o'stirish uchun keng imkoniyatlar mavjud.

Tadqiqotni olib borish davrida, shuningdek, boshlang'ich sinf o'qish darslarida matn ustida ishlash orqali nutq o'stirish jarayonida ustuvor bo'lgan tamoyillar ham aniqlandi. Ular quyidagilardir (1-rasm):

1-rasm. Boshlang'ich sinf o'qish darslarida matn ustida ishlash orqali nutq o'stirish jarayonining ustuvor tamoyillari

Yosh xususiyatlarini inobatga olish tamoyili. Mazkur tamoyil matn ustida ishlash jarayonini tashkil etish, o'quv topshiriqlarini shakllantirish, o'quvchilarga individual topshiriq berishda ularning yosh xususiyatlariga tayanib ish ko'rish maqsadga muvofiq ekanligini anglatadi. O'quvchilarning yosh xususiyatlarini inobatga olish: ularni ruhan, jismonan toliqishlarining oldini oladi; matn bilan ishlashning samarali kechishini ta'minlaydi; vaqtni tejaydi; o'quv maqsadiga erishishga imkon beradi.

Amaliy-faoliyatli yondashuv tamoyili. Ushbu tamoyil boshlang'ich sinf o'qish darslarida matn bilan ishlash jarayoni, o'quv topshiriqlarining amaliy mashq, o'yin metodlariga asoslanishini ifodalaydi. O'quvchilar tomonidan mashqlarni bajarishda o'qish va yozish (ifodali o'qish, matn mazmunini aytib berish, reja tuzish, lug'at bilan ishlash, matn ustida mustaqil ishlash)ga oid amaliy harakatlarning tizimli, izchil tashkil etilayotgan faoliyat negizida amalga

o'shiriladi.

Hissiy-estetik yondashuv tamoyili. Bu tamoyil boshlang'ich sinflar uchun mo'ljallangan va "O'qish kitobi" darsligiga kiritilgan matnlarning o'quvchilarda hissiy kechinmalarni uyg'otish, ularni estetik jihatdan zavqlantirishga xizmat qilishini tavsiflaydi. O'quvchilarda hissiy kechinmalarning uyg'onishi, estetik zavqning yuzaga kelishi ularda hissiyotni, borliqqa ijobiy munosabatni, estetik didni tarbiyalaydi.

Tizimlilik va davomiylilik tamoyili. Mazkur tamoyil boshlang'ich sinf o'qish darslarida matn ustida ishlashdan iborat o'quv-bilish faoliyatining tizimli va davomli kechishini anglatadi. Boshlang'ich sinf o'qish darslarida dastlab kichik hajmli, o'quvchilarning kundalik faoliyatida uchraydigan, ular uchun yaxshi tanish bo'lgan mavzulardagi matnlardan foydalanilsa, asta-sekin tadrijiy (evolyusion) rivojlanish asosida ularni yangi bilimlar bilan tanishtirish, nutqni yangi so'zlar bilan boyitishga imkon beradigan matnlarga murojaat qilinadi.

Badiiylik va ifodaviylilik tamoyili. Boshlang'ich sinf o'qish darslarida matn bilan ishlashda o'rganilayotgan matnlar badiiy qimmatga ega bo'lib, o'quvchilarda kitobga, kitob o'qishga bo'lgan qiziqish va motivatsiyalarni rivojlantiradi. O'qituvchining dars jarayonidagi vazifasi matnning ifodali o'qitilishini ta'minlash bo'lib, o'quvchilarning urg'uni to'g'ri qo'yish, yarim va to'la to'xtalishlarga rioya qilish, nutq sur'ati va ohangiga e'tibor berish malakalariga ega bo'lishlariga olib kelad.

Natijalar. Hikoya va suhbat mohirona birlashtirilsa, darsning maqsad hamda vazifalarini amalga oshirish ham osonlashadi. Kuzatishlar o'quvchilarni o'qishga tayyorlashning ham o'ziga xos muammolari mavjudligini ko'rsatdi. Ayrim o'qituvchilar kirish suhbatini hajmini oshirib yuboradilar, tayyorgarlik ishiga 10-15 daqiqa vaqt ajratadilar, savollarni tartibsiz qalashtirib tashlaydilar. O'qish darslarida bevosita matn o'qish bilan bog'liq bo'lmagan boshqa ishlarni hisobga olganda, darsning katta qismi gap bilan o'tib ketadi. Binobarin, 30-35 daqiqa vaqt o'qishga ajratilishi lozim.

Suhbat va hikoyaning o'rinli hamda maqsadga muvofiqligi, savollar miqdori, ularning mazmuni va qo'yilish mantiqi, hikoya hajmi o'qituvchining diqqat markazida bo'lishi kerak. Odatda, o'quvchilarning hayotiy tajribasiga yaqin mavzularni o'qishda ko'pincha suhbatga zarurat sezilmaydi. Biroq o'qituvchining o'quvchilarni mavzuga yo'naltiruvchi kirish so'zi, albatta, zarur. Busiz o'quvchilarning asarni to'laqonli idrok qilishlariga erishish mushkul.

Matn o'qish va uni tahlil qilish. O'quvchilar matn o'qish jarayonida uning g'oyaviy-badiiy xususiyatlari, asarda aks etgan voqealar bilan tanishadilar. Bunda asarning janr xususiyatlaridan kelib chiqib, matn ifodali, sharhlab va rollarga bo'lib o'qitish mumkin. Badiiy matn o'qish muallif tasvirlagan manzaralarni aniq tasavvur etishga, asar qahramonlarining xatti-harakatlaridan tegishli xulosalar chiqarishga yordam beradi.

"Tahlilning bosh maqsadi asarda aks etgan badiiy olam mohiyatini anglash, uning asl mazmunini to'g'ri va to'la idrok etishdan iborat" [10]. Tahlil o'quvchilarni ijodiy va mustaqil fikrlashga yo'llashning muhim omilidir. O'quvchilar tahlil jarayonida asarda tasvirlangan voqealarga o'z fikrlarini bildiradilar, notanish so'zlar ma'nosini bilib oladilar, matnning mazmun-mohiyatini to'liq anglab yetadilar. Aslida, "adabiy tahlilning bosh masalasi matn ustida ishlash orqali o'tkaziladigan tahlildir. O'quvchi mutolaa chog'ida asar mazmuni bilan tanishsa, tahlil paytida uning poetikasiga murojaat qiladi. Mutolaa hissiyotni boyitib, aqlni peshlasa, tahlil matn tagzaminidagi ma'noni chuqur o'rganishga yordam beradi".

O'qish darslarida matn ustida ishlash jarayonida asosiy e'tibor uning mazmuniga qaratilsada, tuzilishini ham nazardan qochirmaslik kerak. Jumladan, voqea kechayotgan sharoit, peyzaj, asar qahramonlarining kechmishlari, ruhiyati tasvirida o'tgan, hozirgi yoki kelasi zamon shakllaridan foydalanilishini anglagan o'quvchi matn mazmunini og'zaki hikoyalashda adashmaydi. O'quvchilar diqqatini matndagi bir mazmundagi hodisalar tasvirida (peyzaj, adabiy qahramonning ruhiy holati, portreti) fe'l-kesimlar, odatda, bitta zamon shaklida bo'lishiga

qaratish ularning nafaqat o'qish va yozuv, balki matn mazmunini idrok etish va fikrlash bilan bog'liq ko'nikmalarini shakllantirishga ham yordam beradi. Matnlarda jumllararo aloqa alohida e'tiborga molik. Odatda, matnning aynan bir shaxs yoki bitta voqea-hodisa haqida gap boradigan qismi o'zaro aloqada bo'lib, xatboshidan boshlanadi. Darslarda o'quvchilarga matn qismlarini o'qish yoki ko'chirib yozishni topshirish ularning diqqatini ma'lum bir maqsad atrofida birlashtirishga xizmat qiladi. Matndagi gaplar o'rtasida kommunikatsiya vazifalari bilan belgilangan munosabatlar, ya'ni mazmuniy aloqa mavjud. Bu aloqa uni ifoda etuvchi leksik-grammatik vositalar orqali o'z aksini topadi. Har qanday so'zlarni gapga birlashtirib bo'lmagani kabi har qanday gaplarni ham bitta bog'lanishli matnga birlashtirib bo'lmaydi. Masalan, "Bolalar dam olishga ketishdi", "Gullar ochildi", "Atoqli otlar bosh harf bilan yoziladi" kabi gaplarni bir matnga birlashtirib bo'lmaydi. Ular turli mazmunga ega bo'lgani bois biror bir munosabatga ko'ra ham birlasha olmaydi.

Xulosa va munozara. Matnni qayta tasvirlash matn ustida ishlashda katta ahamiyatga ega bo'lib, o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradi. Qayta tasvirlashdan to'g'ri foydalanish esa asarda yozuvchi tasvirlayotgan hayotiy manzaralarni o'quvchilarning aniq tasavvur qilishlari uchun qulay sharoit yaratadi. Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinf o'qish darslarida o'qituvchining kirish so'zi matnni o'qish oldidan tayyorgarlikning yetakchi bo'g'inlaridan biri bo'lib, ma'naviy-axloqiy tarbiya samaradorligi ko'p jihatdan uning to'g'ri uyushtirilishiga bog'liqdir.

Adabiyotlar ro'yxati.

Mirziyoev Sh.M. O'zbek tili xalqimiz uchun milliy o'zligimiz va mustaqil davlatchilik timsoli, bebaho ma'naviy boylik, buyuk qadriyatdir // <https://religions.uz/news/detail?id=1227>

Boshlang'ich ta'lim Konsepsiyasi / Mualliflar: Q.A.Abdullaeva, R.G'.Safarova, M.O.Ochilov, K.N.Nazarov, N.U.Bikbaeva, M.A.Zaynitdinova // Boshlang'ich ta'lim j. – T., 2018. № 6. – 12-18-b.

Safarova R., Musaev U., Musaev P., Yusupova F., Nurjanova R. O'zbekiston Respublikasida umumiy o'rta ta'lim strategiyasi muammolari va ta'lim mazmunining yangi modellari, ularni tatbiq etish yo'llari. – T.: "Fan", 2015. – 85-86-b.

Pedagogicheskiy ensiklopedicheskiy slovar / Gl. red. B.M. Bim-Bad. 3-ye izdanie, stereotipnoe. – M.: "Bolshaya Rossiyskaya ensiklopediya", 2019. – 528 s.

O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi / 12 jildli. 6-j. – T.: "O'ME" Davlat ilmiy nashriyoti, 2013. – 424-425-b.

G'aniyeva B.I. Kutubhonalarda o'quvchilar o'qish madaniyatini tarbiyalashning pedagogik rivojlanishi. Ped.fan.nomz.diss. – T.: 2018 yil. -161 b.

Djezheley O.V. O'qish va adabiyot // Dasturiy va uslubiy materiallar: O'qish. Boshlang'ich maktab / Comp. T.V. Ignatieva. – M.: Bustard, 2020. – B. 68-69.

Tarbiya / Ota-onalar va murabbiylar uchun ensiklopediya. Tuzuvchi M.N.Aminov, mas'ul muharrir A.M.Majidov. – T.: "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi", 2010. – 528 b.

Yo'ldoshev M. Badiiy matn lingvopoetikasi. – T.: "Fan", 2018. – 160 b.

Usmonov S. Boshlang'ich sinflarda ma'naviy-ma'rifiy ishlarni tashkil etishning pedagogik asoslari: Ped. fanl. nomzdiss. avtoref. – T.: 2014. – 24 b.